

Tematikus utak a Bodrogközben és a Zemplénben

Kulturális örökség

Tematické trasy v Medzibodroží a na Zemplíne

Kultúrne dedičstvo

Connecting Heritages
European Regional Development Fund

Interreg
Slovakia-Hungary

www.skhu.eu

Kulturális örökség tematikus útvonala

A Tisza, a Bodrog és a Latorca folyók által közrezárt terület a Bodrogköz, amely egy határon átnyúló tájegység, s mint ilyen egészen Tokajtól Nagykaposig terjed. Kétharmad része magyar területen van, de szlovákiai részét is főleg magyarok lakják. Kár lenne hát szétválasztani a Zemplént és a Bodrogközt, már csak azért is, mert a valódi Zemplén tájegység és Zemplén vármegye egy része nem más volt, mint maga a Bodrogköz. Ezúttal a térség legérdekesebb kulturális örökségeit fedezzük fel.

Sátoraljaújhely – Magyarország

Városháza – Sátoraljaújhely

Legszebb látványt a Bodrogköz felől nyújtanak az egykori Vezúv méretű vulkán maradványhegyei, a sátoros hegyek; innen ered a város neve is: Sátor-hegyek alja új hely, azaz Sátoraljaújhely. Az egykori vármegye-székhelyt a Ronyva-patak szeli ketté; a város keleti része már Szlovákiához tartozik. Az első feljegyzések a településről 904-ből valók, 1261-ben V. Istvántól kapott városi rangot. Többek mellett II. Rákóczi Ferenc, Kazinczy Ferenc, Kossuth Lajos, Andrássy Gyula gróf is alakították a város történelmét, kulturális életét.

Sátoraljaújhely

A főteret az impozáns római katolikus templom uralja. Előtte egy ismeretlen szobrász alkotása, a helyiek által tréfásan csak Vasmancinak nevezett női szobor áll a Dörzsik-forrás kútján. Néhány lépésnyire az ország egyik legnagyobb Kossuth-emlékművét láthatjuk, Gárdos Aladár 1911-ben született alkotását. A tér másik oldalán az egykori Zemplén vármegyeháza (ma városháza) barokk épülete emelkedik, falai között a Zempléni Levéltárral. A főteret koraeklektikus házsor szegélyezi. Az építészeti és kulturális örökségek töbzódásán túl a csodás természeti környezet és a nemzetközi híró Zemplén Kalandpark attrakciói is rengeteg turistát csalogatnak a városba.

Ungvár Pincesor

Tokaj-Hegyalja szőlőtermő vidéke nagyrészt a Zempléni-Hegység lankás oldalain helyezkedik el. A történelmi borvidék Abaújszántótól Sátoraljaújhelyig, Déltől Észak felé haladva több, mint 90 km hosszan nyúlik el. A kiváló borok ízvilágát a rendkívül kedvező klíma, a földrajzi fekvés és a vulkáni talaj együttes hatásának köszönhetjük.

Ungvár pincesor – Sátoraljaújhely

A sátoraljaújhelyi Ungvár-pincék Magyarország legrégebbi építészeti emlékei közé tartoznak, amelyeket az 1200-as évek végén pálos rendi szerzetesek kezdték építtetni. A felszíntől akár 40 m mélyen is fekvő pincék többszintes, bonyolult rendszert alkotnak; teljes hosszúságuk meghaladja a 11 km-t. Valóságos csoda, hogy ugyanazt a funkciót töltik be, mint 800 évvel ezelőtt. Az Ungvár Pincesor 2002 óta a világörökség része. Itt találhatóak Hegyalja leghűvösebb pincéi, amelyekben folyamatosan 8–10 C° hőmérséklet és 90-95 %-os relatív páratartalom uralkodik. Hegyalja egyik településén sincs ilyen kis területen, ilyen nagy kiterjedésű pincehálózat. A pincesor szabadon látogatható, de a pincék mélyére csak előzetes egyeztetés után, a gazda társágában lehet leereszkedni. Sátoraljaújhelyből a Kazinczy Ferenc utcán észak felé haladva, a centrumtól kb. 1 km-re, baloldalon található a pincesor.

Ungvár pincesor – Sátoraljaújhely

Zsóryomkai Pincesor

A Magas-hegy észak-keleti oldalán az Ungvár Pincsort, míg déli oldalán a Zsóryomka pincéit találjuk. Az eredetileg a 16. században bujdosni kényszerülő huszita menekültek által vájt menedékbarrangok helyén később kádárok telepedtek meg. Itt, a Zsóryomkán volt Magyarország legnagyobb kádársora, ahonnan a hordókészítők a fél világot ellátták kiváló, kézi készítésű termékeikkel. A kádárműhelyek tönkrementek, amikor megjelent a nagyipari hordókészítés, és helyüket nincstelen, lakásfoglalók vették át.

Néhány elhivatott lokálpatriótának és Sátoraljaújhely önkormányzatának köszönhetően egy kisebb völgyzakasz túlélte a történelem viharait, és a régi kádárházak végében húzódó pincékben borászok rendezkedtek be, akik boraikat kínálják az ide látogatóknak. A pincék völgyének bejárata előtt jobbra, különös épület áll. Ez volt egykor a sátoraljaújhelyi közfürdő, ahová a város tehetősebb polgárai jártak tisztálkodni, de kellő fizetség ellenében egy kis légyottot is nyélbe tudtak ütni valamelyik csinos mosdatólánnyal. A Zsóryomka pincesorát a kalandpark középső állomására vezető Felsőzsóryomka utcáról jobbra letérve lehet megközelíteni. A leágazástól kb. 50-méterre van a Magyar Kálváriára vezető gyalogút leágazása. Autóval a Felsőzsóryomka utca baloldalán lehet parkolni.

Zsóryomkai pincesor – Sátoraljaújhely

Zsóryomkai pincesor – Sátoraljaújhely

Bortemplom

A múlt század elején Sátoraljaújhely volt a borvidék kereskedelmi központja, ezért a bor tárolására az átlagosnál nagyobb kapacitásra volt szükség, hogy innen szállíthassák a világot minden tájára a vidék híres árucikkét, a Tokajit.

Bortemplom – Sátoraljaújhely

Bortemplom – Sátoraljaújhely

A vasútállomás szomszédságában áll az egykori Állami Közpince épülete, mely Thoroczkai Wigand Ede tervei alapján készült. A négy fiatoronnyal díszített torony uralja a környéket, és templomi jelleget ad az épületnek. A központi tömbön a hegyaljai mezővárosok címerei díszítik a homlokzatot. Az intézmény fénykorában a felső szinten a hivatalnoki lakások mellett a Szőlészeti és Borászati Felügyelőség irodái, valamint a borkereskedelmet segítő intézmények működtek árverezői- és borkostolótermek formájában. Az alsó szinten a borkereskedelemhez szükséges technikai feltételeket biztosították: volt itt palackmosó, 400 ezer darabos palackraktár, hordógőzölő és csomagoló egység. Volt idő, hogy több mint 1 millió liter bort tároltak az intézményhez tartozó 37 ágú pincében. A gördülékeny szállítást a pincekijáráshoz vezető ipari vágány tette lehetővé. 1990 után az épületnek hányatott sorsa volt: többször cserélt gazdát, míg végül Sátoraljaújhely városa szerezte meg a többségi tulajdont. A Bortemplom pillanatnyilag nem látogatható, de a jelenlegi tervek szerint a felújítással úgy mentik meg az emblemikus épületet, hogy bormúzeumot, bortrezort és éttermet is alakítanak itt ki. Így mód nyílik majd arra is, hogy emléket állítsanak Szepesi Laczkó Máté református prédikátornak, aki a hagyományok szerint elsőként készített a világon aszúbort az újhelyi Oremus-dűlő terméséből.

Sárospatak – Magyarország

Sárospatak olyan, mint egy hatalmas tó a tudás és kultúra hegyei között. Mint ahogy az eső a hegyekről, úgy folyt ide, egy helyre a magyar régmúlt minden eszenciája és tudása. Itt kéz a kézben jár a reneszánsz, a reformáció, a barokk a romantika és a példátlan ütemben változó jelen. Az őskorban is lakott településről az első írásos emlék még 904-ből származik. Már 1201-ben városi rangot kapott Imre királytól, amelyet később elvesztett, majd hosszú évek múltán visszaszerzett. Sárospatak fő látványossága a Rákóczi-vár, de mivel állítólag itt született Szent Erzsébet, a szegények és elesettek védelmezője, Sárospatakot világszerte elsősorban az Erzsébet kultusz magyarországi központjaként ismerik. Sárospatak a reneszánsz és a reformáció magyarországi megjelenésének egyik alapvető helyszíne. A városban, történelmi emlékeket keresve, gyakran találkozunk Perényi Péter, Comenius, II. Rákóczi Ferenc és Kossuth Lajos nevével. A város nem kizárólag történelme okán kedvelt a turisták körében. A termálfürdő, a kitűnő borászok pincéi, a lovaglás, vagy éppen a Megyer-hegyi Tengerszem felkeresése rendkívül vonzó program az ideérkezők számára.

Rákóczi-vár – Sárospatak

Rákóczi-vár – Sárospatak

A Rákóczi-vár neve hivatalosan Rákóczi Múzeum. A környék már a 11. században királyi birtok volt, központjában a Bodrog átkelőhelyénél fekvő Patakkal. A mai várkastélyt és a hozzá kapcsolódó erődítéseket 1534 és 1542 között építtette Perényi Péter koronaőr. Az épületkomplexum a 17. század elején, nőülés révén került a Rákóczi-család birtokába. A vár, amely a reneszánsz építészet gyöngyszeme, a Rákócziak alatt élte aranykorát. A Bodrog-parti erődítmény egészen más képét mutatja a folyó túloldaláról, ahol a város Kispatak nevű része található, mely már földrajzilag is Bodrogközhez tartozik.

Kapcsolat

Cím: 3950 Sárospatak, Szent Erzsébet u. 19.

Telefonszám: +36 47 311 083

Web: www.rakoczimuzeum.hu

Kapcsolat

Cím: 3980 Sátoraljaújhely, Fasor utca 16.

Karos – Magyarország

Bár a település első írásos említése 1392-ből származik, az itt talált leletek azt igazolják, hogy már az őskorban, illetve a honfoglalás korában is éltek itt emberek. Történészek és kutatók állítják, hogy Karos a honfoglaló magyarok egyik fegyedelmi szállása volt. Itt kerültek napvilágra az ország leggazdagabb honfoglalás kori régészeti leletei, s talán ennek köszönhető, hogy ez a falu ad otthont az ország egyetlen honfoglalás kori látogatóközpontjának. Mielőtt Sátoraljaújhely vagy Sárospatak felől beérnének Karosra, megpillanthatjuk a honfoglalás kori temetőt, amely Kárpát-medence régészeti szempontból leggazdagabb honfoglalás kori lelőhelyének számít. Az 1986 és 1990 között itt feltárt sírokból, amely három nagy sírcsoportot és összesen több mint száz-husz sírt jelentett, kivételes értékű 10. századi leletegyüttes került elő. Ez több mint 120 feltárt sírt érintett, köztük közel 50 lovasét. A sírokból szabványokat, övvereteket, tarso-lylemezeket, pénzerméket találtak. Az egyik sírcsoport tárgyi anyaga (arany ékszerek, ezüst lószerszámok) arra utal, hogy a temetkezési hely nagy valószínűséggel egy magas rangú vezér nyughelye.

A faluban érdemes felkeresni a Honfoglalás Kori Látogatóközpontot, ahol a digitális technika és a panoptikum jellegű kiállítás ötvözetéből összeállt tárlat élvezetesen és élményszerűen ismert meg eleink, a honfoglaló magyarok múltjával, kultúrájával. A Látogatóközponton kívül újabb élmények várnak ránk. A rekonstruált jurták és más korhű arculatot öltött gazdasági épületek szomszédságában akár ijáasztudományunkat is próbára tehetjük. Csoportoknak érdemes előre bejelentkezni, hogy a Látogatóközpont biztosítani tudja a tárlatvezetést.

Honfoglalás kori temető – Karos

Honfoglalás kori temető – Karos

Kapcsolat

Cím: 3962 Karos, Dózsa György u. 24.

Telefon: +36 30 864 7113

Facebook: www.facebook.com/Karos-Honfoglalas-Kori-Latogatokozpont

Karcsa – Magyarország

Jelentős történelmi események nem kötődnek a falu nevéhez, de mint a Bodroglók egyik legrégebben lakott települése, mindenképpen figyelmet érdemel. Bár az első írásos emlék 1186-ból való, az Árpád-kori templom megléte már a 11. századra tolja vissza a település eredetét. Mint megannyi más falut és birtokot, Karcsát is adták-vették a főurak. Többek között a Rákóczi, a Mágócsy, majd a Sennyey-család is birtokolta. Számos alkalommal találkozhatunk a község életében szomszédos Pácín falu nevével. Mindig is viszálkodásban álltak egymással. A távoli múltban történt, hogy egy ízben árvíz és belvíz sújtotta Karcsát. A falu úgy döntött, hogy menekülendő az ártól, a víz elvezetése érdekében átvágnak néhány löszbuckát, löszdombot. Sajnálatos módon a megáradt víz éppen Pácín felé távozott, amelynek következtében Karcsa ugyan megúszta a tragédiát, de Pácint csaknem teljesen elöntötte az ár. A falu a horgászok szívéhez is közel áll, hiszen a Karcsa névre hallgató holtág, azaz tó, amelynek egyik partja Szlovákiában, a másik pedig Magyarországon fekszik, gazdag halállománnyal rendelkezik. Horgászásra és fürdőzésre egyaránt alkalmas.

A karcsai román stílusú épület rotundája a 11. században épült, amelynek nyugati oldalához száz-egynéhány év múltán egy új, hosszanti hajót húztak fel. A nyugati főbejáratot értékes, ritka kőfaragványok ékesítik. Bár Tompa Mihály költő is vörös márványnak titulálja a templom építőköveit, valójában a zempléni kőbányákból származó vörös riolitos vulkáni kőzetről (trachit) van szó, amely színe és kiválóan faragható tulajdonsága miatt igen kedvelt volt a kőfaragók körében.

A templom keletkezéséhez számos legenda fűződik. Az egyik történet szerint tündérek építették egyetlen éjszaka alatt, véletlenül azonban a Karcsa-tóba ejtették a harangot, amely 100 évente még a víz alatt is megkondul. A karcsaiak, hogy legyen valódi harang a templomukon, haranglábat építettek, amely azért is különleges, mert teljes egészében fából készült.

Árpád-kori templom – Karcsa

Tájház – Karcsa

A karcsai tájház az Árpád-kori templom tőszomszédságában áll. A gondosan felújított porta szobáiban látható népi eszközöket, használati tárgyakat, bútorokat és dísz tárgyakat a helyi lakosok adták össze, hosszú évek alatt. A kezdeményezés Nagy Géza (1930–2002) etnográfus, helytörténész érdeme, aki pályafutása során több mint kétszáz tanulmányt írt Bodroghöz kulturális értékeiről. A tájház gazdag kiállítása az ő emléke előtt is tiszteleg. A tájház látogatása tárlatvezetéssel igazi. Az anekdoták, legendák és mesék még a fáradtabb turistákat is felüdítik.

Árpád-kori templom – Karcsa

Cigánd – Magyarország

Cigánd elhelyezkedése egyfelől szerencsés, mivel a települést gyakran körülvevő vizek az elmúlt évszázadok alatt távol tartották a tatárt és a törököt, másfelől balszerencsés, mivel a túlcserdult Tisza többször elöntötte a falut. A 2004-ben városi rangra emelkedett Cigánd nevének eredete a mai napig nem tisztázott megnyugtatóan, de aki részletebben utánajár, meglehetősen gazdag kutatási eredményekre bukkanhat. Cigánd első írásos emléke egy 1289-ben kelt oklevél, amelyben a település még Zygand néven szerepel.

Múzeumporta – Cigánd

Múzeumporta – Cigánd

Cigánd határában 14 régészeti lelőhelyet is feltártak, ahol késő bronzkori falu maradványaira bukkantak, valamint kelta telepések néhány házának alapját is megtalálták. Gazdag leletanyaghoz jutottak egy 13. századi Árpád-kori pákásztanya feltárásakor, amikor is karámkok, élelemtároló vermek, sőt lakóházak maradványai kerültek elő. Bár az egykori falu több ízben is elnéptelenedett, a parasztgazdaság hagyományai máig is fellelhetők itt, hiszen ma is a termőföld megművelése jelenti a megélhetés legfőbb forrását. Cigánd viszonylagos földrajzi elszigeteltségnek az 1994-ben átadott II. Rákóczi Ferenc híd vetett véget, amely összeköti a települést a Tisza túloldalán lévő falvakkal, így Kisvárdával is. Cigándon egyre nagyobb teret hódít a vízi turizmus, egyre többen érkeznek, hogy tanúi lehessenek az évente egyszer bekövetkező tiszai kérészrajzásnak, azaz a tiszavirágzásnak.

A település legfőbb látványossága a Bodroghözi Múzeumporta, amely egy igazi skanzen, külön kis falu a városban. A Porta eredeti népi, illetve paraszt-polgári tárgyak, bútorok segítségével mutatja be Cigánd múltját, népművészeti hagyományait; egy másik kiállításán pedig átfogó képet nyújt az évszázadok során a Bodroghözben történt geológiai változásokról, sőt a táj alakulásáról is. Aki hallott már Cigándról, annak nagy valószínűséggel a helyi „kemény csárdás”, a „szedett szóttas” jut először eszébe. A Portán, az úgynevezett Sőregi-ház pincészetjén a vállalkozó szel-

Kapcsolat

Cím: 3963 Karcsa, Táncsics u. 16.

Szabadka Béláné (Marika): +36 20 211 9239

leműek még táncokat is tanulhatnak; játékos oktatóvideók segítségével sajátíthatják el a profi néptáncosok lépéseit. A kiadós mozgás után meg szokás éhezni, így a látogató, némi segítséggel, akár készíthet is magának egy kis krumplilángost, lepcsánkát vagy megkóstolhatja a híres cigándi apróbélest. A skanzenben csoportos foglalkozásokat is tartanak, ahol népi játékokkal, néptáncal és kézműves foglalkozással rohan el az idő.

2021-ben a Bodrogközi Múzeumporta *Múltkor Háza* című állandó tárlata megkapta az Év kiállítása megtisztelő címet.

Múzeumporta – Cigánd

Kapcsolat

Cím: 3973 Cigánd, Fő utca 54.

Telefon: +36 20 519 7200 vagy +36 30 700 9159

Honlap: www.muzeumporta.hu

Bély (Biel) – Szlovákia

Írásban először az 1214-es leleszi alapítólevélben Beyle-ként találkozhatunk a település nevével. Több bodrogközi faluhoz hasonlóan itt sem tisztázott megnyugtatóan a név eredete. Bély birtokurai gyakran váltották egymást, 1620-ban azonban a Sennyey-família szakított a hagyománnyal, ugyanis több, mint 300 évre megvetették itt a lábukat.

Sennyey-kastély – Bély

A Sennyey-kastélyt a magát az Aba-nemzetség leszármazottjának tartó Sennyey-László építtette 1781-ben. Az eredetileg barokk stílusú építmény a későbbi átalakítások során nyerte el ma is látható, rokokó-klasszicista jellegét. Az U alakú épület a 20. században több méltatlan funkciót is betöltött. Az 1990-es évekre csaknem teljesen elpusztult, de az utolsó pillanatban sikerült műemlék jellegű épületté nyilváníttatni, és így megkezdődhetett helyreállítása.

Sennyey-kastély – Bély

A kastély központi épületében két állandó kiállítás és a könyvtár kapott helyet. Ugyanitt szemináriumokat, konferenciákat, időszakos tárlatokat, tanfolyamokat és zenét, illetve kulturális rendezvényeket is tartanak. A Sennyey-családnak emléket állító állandó kiállítás rendkívül lebilincselő, és egyben a régió egyik legkiemelkedőbb idegenforgalmi látványossága. A *Petőfi Sándor Szibériában* című tárlat egy időnként feléledő legenda nyomában jár: Mi történhetett Petőfivel, ha mégsem esett el Segesváron? A Sennyey-kastély sorsa napjainkra kezd bizonytalanná válni. A kastély jelenlegi tulajdonosa nem képes tovább finanszírozni a felújításokat és az épület fenntartását, így új gazdát szeretne találni a kastélynak.

Kapcsolat

Cím: Hlavná 1/187, 076 41 Biel, Szlovákia

Telefonszám: +421 908 414 128

Csonkavár – Királyhelmece

Millennium tér – Királyhelmece

Királyhelmece (Kráľovský Chlmec) – Szlovákia

A már az újkőkorban is lakott Királyhelmece a Bodroghöz egyik legrégebbi települése. A város első ismert írásos említése az 1214-es leleszi alapítólevélből való, Heimech néven. Egykori, egymást váltó tulajdonosai, a Habsburgok, a Perényiek, a Rákócziak stratégiai szempontból fontosnak vélték a települést, így igyekeztek várfalakkal is megerősíteni azt. A Zemplén Vármegyéhez tartozó Királyhelmece a 14. században már mezővárosként szerepelt, és egyben a Kárpát-medence legészakibb szőlőtermesztő vidékének központja volt. A nyolcszáz évesnél is régebbi település az elmúlt évszázadok alatt többször elpusztult és elnéptelenedett. A tatárjárás, a pestis- és kolerajárványok, az aktuális birtokosok csatározásai, de még az 1848-as szabadságharc csatái és a 20. századi háborúk is tragédiák sorát zúdították a városra. Ezt tetőzendő, a település fő megélhetését nyújtó szőlőültetvények a filoxéra járványnak estek áldozatul.

A város azonban folyton megújult, így bőven akad itt látnivaló. Lorántffy Zsuzsanna kastélya, a Millennium tér, vagy a Perényi Péter által birtokolt – mai nevén – Csonkavár is arra vár, hogy egyszer eljussunk oda. Perényi Péter főúr neve gyakran felvetődik a térséggel kapcsolatban, hiszen a vidék egykori birtokosa volt. Mivel Pálóczy Antal a Mohácsi csatában elesett, és örököse nem maradt, így Perényi nem csupán a királyhelmecei, de a sárospataki várát is erőszakkal elfoglalta. Bár a jelenleg magántulajdonban lévő romvár állagmegóvása folyamatos, továbbra is rászolgál a helyiek által adományozott Csonkavár névre. Ez a hely napjainkban egyfajta kulturális underground helyszíneként funkcionál, ahol könnyűzenei koncerteket hallgathatnak a fiatalok.

Kapcsolat

Cím: Csonkavár, M. Hunyadiho 885/5, 077 01 Kráľovský Chlmec, Szlovákia

Cím: Perényi-pince, Pod hradom 9, 077 01 Kráľovský Chlmec, Szlovákia

Telefonszám: +421 918 511 214

Katolikus templom – Rad

Katolikus plébánia – Rad

Rad (Rad) – Szlovákia

Az első Radot említő írásos emlék 1319-ből származik; a keresztúri határ leírását tartalmazó oklevélből. Bár a falu neves történelmi eseményekben nem bővelkedik, a szomszéd településekhez hasonlóan itt is állt várkastély, amely feltehetően még a kuruc időkben elpusztult. A településnek olyan sok tulajdonosa volt, hogy megszámlálni is lehetetlen volna, de az igazán tehetőse főurak nem tolongtak birtoklásáért.

Már a 13. században is állt itt egy torony nélküli római katolikus templom, de létezéséről csak a 15. századból maradt fenn írásos emlék. Gyakorlatilag egy temető közepén állt, és falai között a 16–17. században evangélikusok imádkoztak. 1635-től hetven éven át a ferencesek birtokolták, akik minorita kolostort is alapítottak itt. A templomot 1822-ben klasszicista stílusban átépítették. Mivel a kolostor a gyakori árvizek és tüzesetek miatt nem volt eléggé biztonságos, a ferencesek a magasabban fekvő Imregre költöztek. Ettől kezdve az épület az enyészete lett. A hajdani minorita kolostor utoljára a 20. század legelején volt használatban, amikor a helyi római katolikus pap lakott benne. Későbbi hasznosítása során termény- és magtár funkciót is betöltött. Legendák övezik a radi kolostor múltját. Megőrizte az emlékezetet a fiatal Iglódi Illés történetét is, aki kálvinista hitét elhagyva szerzetes lett Radon, de új hitéért életével fizetett: két kálvinista ifjú Kisgéres határában meggyilkolta, mivel nem volt hajlandó visszatérni eredeti vallásához. A ferencesek vértanúvá avatták.

Petrik Béla fényképész plébános fotóhagyatékát feltétlenül érdemes megtekinteni, ha Radon járunk. Még sokan élhetnek a faluban olyanok, akik személyesen is ismerték Petrik Bélát, az 1911-ben felszentelt katolikus papot, aki 1957-ig szolgált a radi plébánián. A plébános második nagy hivatása a fényképezés volt, amellyel maradandó művészi értéket hozott létre. Zselatinos üvegnegatívjait Bőőr Roland római katolikus plébános gondozza, aki nagy odafigyeléssel gyűjti és őrzi a hagyatékat. Petrik Béla Koilos márkájú fényképezőgéppel egyedi tájképeket és szociális érzékenységről tanúszkodó portrékat készített. Az 500 oldalas plébániai krónika akár Rad 20. századi történelmkönyve is lehetne. Az érdeklődőknek a plébános szívesen megmutatja a gyűjteményt.

Kapcsolat

Cím: katolikus templom, Hlavná 100 85, 076 37 Rad, Szlovákia

Cím: plébánia, Hlavná 65, 076 37 Rad, Szlovákia

Telefonszám: +421 56 639 15 07

Vízimalom – Pálháza

Vízimalom – Pálháza

Pálháza – Magyarország

Pálházáról 1389-ből maradt ránk írásos emlék. Nem tudni, hogy a települést pontosan kiről keresztelhették el, de valószínű, hogy egykor valamelyik tulajdonosát illethették e bibliai névvel. Pálháza a füzéri uradalom része volt. A falu élete bővelkedett történelmi tragédiákban; előbb a törökök, majd a husziták, végül a pestis és a kolera pusztították el a lakosság legnagyobb részét. A Hegyköz falvaiban, így Pálházán is, a legfontosabb jövedelemforrás az erdő volt, bár a 19. században a közeli Károlyi-kastély is számos munkaerőt, főként szolgát és terepmunkásokat foglalkoztatott. 1875-ben Pálházán a kitűnő minőségű erdei faanyag feldolgozására fűrészmalom építettek, ahová Magyarország első, és azóta is működő, keskeny nyomtávú, erdei kisvasútja szállította a nyersanyagot. A fakitermelés és a bányászat egyre gyarapodó településsé tette Pálházát, így a nagyközség 2005-ben városi rangot kapott. A turisták szolgálatába állított, egykori kisvasút Pálháza központjából indul kanyargós, árnyas útjára, s miután elhalad a rekonstruált középkori vízimalom mellett, rövid időre megáll, hogy megnézhessük az erdészeti múzeumot. Tovább haladva a patak nyomvonalát követve, Kőkapun át Rostallóra ér. A bankcsoos turisták innen tudják megközelíteni legkedveltebb zempléni célpontjaikat, akár gyalogosan, akár hegyi kerékpárral. Ha valakinek nincs nagy kedve gyalogolni, egy órát akkor is érdemes rászanni Kőkapura. A kastély környéke, a tó és a beleömlő kavicsos medrű patak látványa megéri a sétát. Éttermet is találunk itt, amelynek alagsorában ásványkiállítás látható.

Ha a pálházi vízimalom és sütőház felkeltette érdeklődésünket, akkor Pálháza központjából a Kemence-patak mellett futó kisvasutat követve, Telkibánya felé fordulunk. Körülbelül kétszáz méter után pillantjuk meg a nem régen épült, mégis korhűen berendezett vízimalom épületét. A Kemence-patak vizét felduzzasztva, s annak gravitációs erejét felhasználva működik a tájra valaha annyira jellemző vízimalom. A régi gabonaórlési technika emlékét támasztotta fel Moravszki József, fiatal vállalkozó. Óriási élmény látni, ahogy a víz erejével meghajtott több méretes lapátkerék elindul, meghajtja a fából készült mechanikát és a malomkövet, és a kerék őrölni kezdi a gabonát.

Kapcsolat

Cím: 3994 Pálháza, Perlit u. 2.

Telefon: +36 30 663 8833

Honlap: www.palhazi-vizimalom.hu

Facebook: www.facebook.com/palhazivizimalom

www.facebook.com/palhazivizimalom

16

TARTALOM

<i>Kulturális örökség tematikus útvonala</i>	2
SÁTORALJAÚJHELY – Magyarország	3
<i>Ungvár Pincesor</i>	4
<i>Zsolyomkai Pincesor</i>	5
<i>Bortemplom</i>	6
SÁROSPATAK – Magyarország	7
KAROS – Magyarország	8
KARCSEA – Magyarország	9
CIGÁND – Magyarország	11
BÉLY (BIEL) – Szlovákia	13
KIRÁLYHELMEC (KRÁĽOVSKÝ CHLMEC) – Szlovákia	14
RAD (RAD) – Szlovákia	15
PÁLHÁZA – Magyarország	16

Tematické trasy kultúrne dedičstvo

Oblasť medzi riekami Tisa, Bodrog a Latorca sú Medzibodrožia, ktorý je cezhraničným regiónom a ako taký sa tiahne od Tokaja po Veľkých Kapušán. Dve tretiny z nich sú v Maďarsku, no aj slovenskú časť obývajú prevažne Maďari. Na západe a juhozápade Zemplínske vrchy a Zemplínske súostrovie, na severe a východe Karpaty a na juhu Veľká nížina zahŕňa tento obzvlášť rozmanitý región. Vďaka svojej polohe sa vyznačuje zvláštnym podnebíom a mimoriadne rozličnou zverou. Toto miesto je typickou perifériou, kde sa stretávajú hory a nížiny. Bola by škoda oddeliť Zemplína od Medzibodrožia, už len preto, lebo súčasťou skutočného zemplínskeho regiónu a Zemplínskej župy nebol nikto iný ako samotné Medzibodrožie. Tentoraz, takpovediac, navštívime Zemplína a Medzibodrožie „neobmedzene“, a pešo. Keďže tieto pešie stanice nie sú umiestnené v náročnom teréne, dá sa k nim samozrejme dostať na bicykle alebo autom. Rovnako, ako pri iných našich prechádzkach, ani tu sme sa nemohli snažiť o úplnosť, pretože by na to bolo málo papiera a času. V práve načrtnutej prechádzke je poradie staníc tiež návrhom na poradie preliezania.

Sátorajújhely – Maďarsko

Radnica – Sátorajújhely

Našu prechádzku začíname zo Sátorajújhely. Najkrajšou časťou Medzibodrožia je pozostatok pohoria bývalej sopky veľkosti Vezúvu, pohorie Sátoros, na úpätí ktorého sa rozprestiera krajina najviac, hlavné mesto Zemplína, rodné mesto vína Aszu, mesto mnohých iných zázrakov. Bývalé sídlo župy rozdeľuje potok Ronyva, takže východná časť mesta dnes patrí Slovensku ako Slovenské Nové Mesto. Prvé záznamy obce pochádzajú z roku 904. István V. udelil Újhelymu v roku 1261 štatút mesta. II. Ferenc Rákóczi, Ferenc Kazinczy, Lajos Kossuth, gróf Gyula Andrássy, a mnohí ďalší sformovali kultúrny život a históriu mesta.

Hlavné námestie – Sátorajújhely

Hlavné námestie zobrazuje obraz typického horského mesta. Loďovému alebo vretenovitému priestorovému systému dominuje impozantný rímskokatolícky kostol. Pred ňou je socha neznámeho umelca, pravdepodobne talianskeho, ktorá sa stala známou ako fontána Nymfa alebo „Vasmanci“. Z ozdobenej fontány pod sochou vyviera voda prameňa Förzsis, ktorý sa kedysi používal na hasenie. O pár krokov ďalej sa týči najväčší súbor Kossuthovej sochy v Maďarsku s vyznaním vyrytým do kameňa na podstavci. Na druhej strane námestia stojí baroková budova bývalej Zemplínskej župy, dnes so Zemplínskym archívom, v ktorom sú zachované písomné pamiatky z 12. storočia. Hlavné námestie sprevádza rad raných eklektických domov, informujúcich tých, ktorí kráčajú pomaly, že Sátorajújhely je aj mestom terás. Toto viac ako 760-ročné mesto je plné atrakcií a zábavy. Okrem bohatstva architektonického a kultúrneho dedičstva priťahuje množstvo turistov aj nádherné prírodné prostredie a atrakcie medzinárodne uznávaného Zemplínskeho dobrodružného parku. Po prehliadke niektorých miestnych zaujímavostí sme sa vydali na „Alföldi Kéktúra“.

Rad pivníc Ungvár – Sátoraljaújhely

Rad pivníc Ungvár – Sátoraljaújhely

Rad pivníc Ungvár

Najstaršie architektonické pamiatky Maďarska, užhorodské pivnice v Sátoraljaújhelyi, postavili pavlní koncom 12. storočia. Pivnice hlboké až 40 m od povrchu tvoria viacpodlažný komplexný pivničný systém s celkovou dĺžkou viac ako 11 km. O máloktovej bývalej budove možno povedať, že plnila rovnakú funkciu viac ako 800 rokov. Je pochopiteľné, že užhorodská pivničná línia bola v roku 2002 vybraná do svetového dedičstva. Nájdete tu najchladnejšie pivnice vo vinárskej oblasti so stálou teplotou 8-10 stupňov celsia a relatívnou vlhkosťou 90-95%. Táto okolnosť robí obľúbené sídlo tradičných sudových vín.

Žiadna z osád vo vinárskej oblasti nemá takú veľkú sieť pivníc na tak malom území. Pivničný rad je prístupný verejnosti, ale dolu do pivníc sa dá ísť len po predchádzajúcej dohode. Zo Sátoraljaújhely na Kazinczy Ferenc utca (hlavná ulica) 1 km severne od centra, vľavo, je rad pivníc, na spodné parkovisko sa dá dostať autom.

Rad pivníc Zsólyomka

Na južnej strane Vysokého kopca nájdete pivnice Zsólyomka. Je to čarovne krásne miesto, kde má človek v čase zelene rastlín pocit, že sa pri brehoch potoka Zsólyomka môže kedykoľvek zjaviť niektorý z rozprávkových hrdinov. Jaskyne, ktoré neskôr vytesali husitskí utečenci, ktorí boli pôvodne nútení utiecť v 16. storočí, neskôr nahradili debnári. Tu, v Zsólyomke, bola najväčšia séria kadí, kde sudári zásobovali celý svet svojimi vynikajúcimi výrobkami vyrobenými ručným náradím. Keď sa objavila priemyselná výroba sudov, malé debnárske dielne sa vyprázdnilo. Remeselníci sa rozutekali a v druhej polovici 20. storočia ich vystriedali dobrovoľní okupanti.

Rad pivníc Zsólyomka – Sátoraljaújhely

Rad pivníc Zsólyomka – Sátoraljaújhely

Vďaka niektorým obetavým lokálpatriotom a obci Sátoraljaújhely prežil malý úsek údolia búrky histórie. Ak budeme mať šťastie, nájdeme tam jedného z vinárov, ktorý vám jeho obľúbené víno okamžite ponúkne. Každý rok sa v októbri konajú „Dni otvorených pivníc Zsólyomka“, kedy takmer každý farmár otvára dvere do svojho maličkého impéria. Ak sa pozeráte, vpravo pred vstupom do údolia pivníc môžete vidieť zaujímavú budovu: bývalé verejné kúpele v Sátoraljaújhely, kam sa chodievali kúpať majetnejší občania mesta. Pivničný rad Zsólyomky nájdete odbočením doprava z ulice Felsőzsólyomka, ktorá vedie k strednej stanici zábavného parku. Do 50 metrov od križovatky sa nachádza križovatka chodníka vedúceho na Uhorskú kalváriu. Svoje auto môžete zaparkovať na ľavej strane ulice Felsőzsólyomka. Ak prídete autobusom, oplatí sa vyložiť na námestí, nie v dňoch trhov, odkiaľ je pivničný rad len asi 10 minút pešo.

Vínny kostol

Začiatkom minulého storočia bol Sátoraljaújhely obchodným centrom vinárskej oblasti, preto bolo potrebné skladovať víno vo väčších ako priemerných skladovacích kapacitách. Odtiaľto sa preslávené tokajské víno vozilo do celého sveta.

Vínny kostol – Sátoraljaújhely

Bývalá Štátna verejná pivnica bola postavená v roku 1913 podľa plánov Eda Wiganda Thoroczka. Jeho fasádu zdobia erby trhových miest Hegyalja. Predtým sa na vyšších poschodiach nachádzali pivničné byty, kancelárie, aukčné a degustačné miestnosti a tu bol aj Inšpektorát viniča a vína, ktorý kontroluje aj produkciu hrozna. V pivnici, ktorá mala pôvodne 37 pobočiek, bolo uskladnených viac ako 1 milión litrov vína. K východom zo suterénu vedie aj samostatná priemyselná trať. Po roku 1990 objekt niekoľkokrát zmenil majiteľa a nakoniec mesto samo získalo väčšinový podiel a už sa pustilo do záchranu vinárskeho kostola. Je nad železničnou a autobusovou stanicou mesta Sátoraljaújhely.

Vínny kostol – Sátoraljaújhely

Sárospatak – Maďarsko

Sárospatak je ako obrovské jazero v horách poznania a kultúry. Ako dážd' z hôr sem prúdili všetky esencie a vedomosti z maďarskej minulosti. Slávni páni, králi, manželky a deti sa takmer hemžia históriou mesta. Šťastná, nádherná poloha v objatí Zemplínskych vrchov a rieky Bodrog urobila zo Sárospatku historické a kultúrne dedičstvo.

Hrad Rákócziho – Sárospatak

Prvá písomná zmienka o prehistorickom osídlení pochádza z roku 904. Už v roku 1201 získalo od kráľa Imreho štatút mesta, ktorý neskôr stratilo, potom sa stalo trhovým mestom a neskôr veľkou dedinou. Hlavnou atrakciou Sárospatku, bohatého na kultúrne a architektonické dedičstvo, je hrad Rákóczi, no keďže sa tu údajne narodila svätá Alžbeta, ochrankyňa chudobných, je Sárospatak vo svete známy aj ako maďarské centrum Alžbetin kult.

Hrad Rákócziho – Sárospatak

Sárospatak je jedným z východísk reformácie a renesancie v Uhorsku. Pri štúdiu histórie mesta nájdeme aj mená slávneho rodu Perényiovcov, Komenského, ale aj Ferenc Rákóczyho a Lajosa Kossutha. Toto miesto je turistami obľúbené nielen kvôli historickým pamiatkam.

Niekdajší hrad Pálóczi nestál na mieste dnešného hradu, ale na severnej hranici mesta, no v dvadsiatych rokoch 15. storočia ho zničila skaza spôsobená vnútornou aristokraciou. Opevnenie dnešného hradu a k nemu pripojeného mesta bolo postavené v pôvodnej podobe v rokoch 1534 až 1542. O hrade Sárospatak, udalostiach, ktoré sa tu odohrali a ich národných účinkoch by som vedel rozprávať celé dni. Spočiatku hrad utrpel toľko rozbrojov, vojen a v neposlednom rade aj vlastníckych zmien, že do jeho histórie nahliadne a pochopí takmer len skúsený historik. Rákócziho hrad, najcennejšie dielo neskororenesančnej architektúry v Maďarsku, najvýznamnejšia pamiatka Sárospatku, je súčasťou maďarského národného dedičstva. Kto tu ešte nebol a vidí hrad prvýkrát, bude mať pravdepodobne pocit, že ste ho už niekde videli.

Karos – Maďarsko

Hoci prvá písomná zmienka o osade pochádza z roku 1392, podľa nálezov tu ľudia žili už od praveku. V tejto dedine sa v čase dobytia nachádzalo jediné návštevnícke centrum v krajine. Karos sa teraz stal pútnickým miestom, keďže sa tu na rôznych podujatiach schádzajú vlastenci, ktorí si vážia svoju vlasť a identitu.

Cintorín – Karos

Predtým, ako sa dostaneme na Karos zo Sátoraljaújhely alebo Sárospataku, môžeme najprv vidieť archeologicky najbohatší nález v Karpatskej kotline, pohrebisko z čias dobývania. Z hrobov vykopaných v 30. rokoch 20. storočia boli vykopané šable, opasky, tarzálné platne a mince a aj výnimočný súbor jedného z hrobov naznačuje, že tam bol s najväčšou pravdepodobnosťou pochovaný veľmi vysoko postavený muž. Po tichej klude cintorína nás v obci čaká Návštevnícke centrum dobývania, kde sa stretneme s kombináciou digitálnej techniky a expozície panoptika. Okrem originálnych predmetov používania, zbraní a oblečenia môžeme pomocou interaktívnych nástrojov spoznávať históriu, kultúru a každodenný život dobyvačných Maďarov. Po vzrušujúcej prehliadke so sprievodcom, výstave alebo dokonca filme je čo robiť aj mimo návštevníckeho centra. Vonku, v susedstve jurt a iných súčasných hospodárskych budov, si môžeme dokonca vyskúšať lukostreľbu. Tu môžeme skutočne zažiť realitu času dobývania a priblížiť sa k poznaniu, ku ktorému sme dlho nemali prístup. Hrdosť tu zaplavuje srdce maďarského ľudu a v každom sa živelnou silou prebúda túžba poznať pravú históriu Maďarov. Skupiny by sa mali vopred nahlásiť, aby mohli zabezpečiť prehliadky so sprievodcom.

Cintorín – Karos

Kontakt

adresa: 3962 Karos, Dózsa György u. 24.

tel. číslo: +36 30 864 7113

Facebook: www.facebook.com/Karos-Honfoglalas-Kori-Latogatokozpont

Karcsa – Maďarsko

Pozornosť si určite zaslúži aj najstaršie obývaný obec Medzibodrožia. Hoci prvá písomná zmienka pochádza z roku 1186, existencia árpádovského kostola siaha až do 11. storočia. Medzi inými boli pánmi Rákóczi, Mágóczy a napokon Sennyeyovci.

Árpádovský kostol – Karcsa

V našej muzeálnej prechádzke sa môžeme stretnúť s názvom susedného Pacína. Obe dediny boli po stáročia v rozpore. Obce Karcsa vraj zasiahli také povodne a vnútrozemská voda, že na záchranu obce, teda na odvedenie vody, bolo treba vyrábať nejaké sprášové valy. Voda odišla smerom k Pacínu, následkom čoho Karcsa napokon tragédie ušiel, no Pacín bol takmer celý zaplavený. Karcsa je blízka aj rybárom, keďže zapadáková, známa aj ako Karcsa, na jednej strane ktorej je Slovensko a na druhej Maďarsko, je plná rýb. Rotunda stavby v románskom štýle (kruhovú kaplnku alebo kostolík) bola postavená v 11. storočí. Západný hlavný vchod je obzvlášť krásny, pretože je zdobený vzácnymi a cennými kamennými rezbami. Žiaľ, strecha v roku 1877 zhorela, takže nová strešná konštrukcia postavená podľa plánov Frigyesa Schuleka už nie je rovnaká ako pôvodná. Aj keď Mihály Tompa opisuje stavebný kameň kostola ako červený mramor, v skutočnosti ide o ryolitovú sopečnú horninu (trachit) červenkastej farby z lomov Zemplína, ktorá bola pre svoje vynikajúce rezbárske vlastnosti veľmi obľúbená medzi kamenármi. Vidiacky dom sa nachádza vedľa Árpádovského kostola v Karcsa.

Zrekonštruovanej verandy – Karcsa

Ľahko použiteľné predmety, nábytok a ozdoby starostlivo zrekonštruovanej verandy zbierali miestni obyvatelia už mnoho rokov. Pamiatky jeho vlasti vykopal Géza Nagy (1930–2002), miestny historik-etnograf a čestný občan obce Karcsa. Napísal viac ako dvesto štúdií o kultúrnych hodnotách Medzibodrožia a svoje poznatky odovzdal mladým ľuďom. Pamätná izba vo vidiackom dome vzdáva úctu jeho pamiatke. Objekty sú zaujímavé samy o sebe, no zážitok z prehliadok so sprievodcom je skutočný. Anekdoty, legendy a rozprávky priťahujú pozornosť aj tých najzaujímavejších turistov.

Kontakt

adresa: 3963 Karcsa, Táncsics u. 16.

tel. číslo: Szabadka Béláné (Marika):

+36 20 211 9239

Cigánd – Maďarsko

Jeho poloha je šťastná v tom zmysle, že vody obklopujúce osadu zadržali Tatárov či Turkov. Z iného hľadiska je to však smola, keďže osadu museli kvôli odtoku Tisy viackrát prestavovať. Pôvod názvu obce, ktorá sa v roku 2004 stala mestom, je dodnes nejasný. Prvou písomnou zmienkou o Cigánd je listina z roku 1289, v ktorej sa obec spomína aj ako Zygand. Vykopaných bolo aj 14 archeologických lokalít, kde boli odkryté pozostatky dediny z neskorej doby bronzovej a našli sa základy niektorých domov keltských osadníkov. Hoci bývalá obec bola niekoľkokrát vyľudnená alebo jej obyvateľstvo značne vyčerpalo masové vysťahovalectvo, stále tu možno nájsť tradície starého gazdovstva, kde je poľnohospodárska pôda stále hlavným zdrojom obživy. Relatívnu izoláciu ukončil most Ferenc Rákócziho II. odovzdaný v roku 1994, ktorý otvoril cestu do osád na druhej strane Tisy, akou je Kiszvárd.

Múzejný prístav – Cigánd

Múzejný prístav – Cigánd

Múzejný prístav Medzibodrožia je skutočným skanzenom, ktorý zaberá plochu, akoby to bola samostatná obec v meste. Neustále sa rozširujúci sídelný historický park pomocou originálnych predmetov prezentuje minulosť a tradície ľudového umenia, ale poskytuje aj ucelený obraz o geologických zmenách, ktoré sa v Medzibodroží v priebehu storočí udiali a vývoji krajiny. Toto miesto je ideálne nielen ako múzeum, ale aj ako miesto konania podujatí.

V skanzene sa konajú aj skupinové stretnutia s ľudovými hrami, ľudovými tancami a ručnými prácami.

Kontakt

adresa: 3973 Cigánd, Fő utca 54.

tel.číslo: +36 20 519 7200 alebo +36 30 700 9159

web: www.muzeumporta.hu

Facebook: www.facebook.com/muzeumporta

Biel – Maďarsko

Písomne sa názov obce ako Beyle nachádza v zakladajúcej listine obce Leles z roku 1214. Podobne ako v prípade viacerých osád v Bodroghözi ani tu nie je celkom jasný pôvod názvu. Pred rokom 1620, keď obec prevzala rodina Sennyeyovcov, mala takmer 20 majiteľov. Úplne maďarsky obývaná obec si dodnes zachováva svoje náboženské a národné tradície, aj keď nedávnu migráciu obyvateľstva je cítiť aj tu. Je to veľmi blízko k mestu Kráľovský Chlmec, takže je ľahké prísť sem a pozrieť si hrad Sennyey.

Kaštieľ Sennyey – Biel

Kaštieľ Sennyey – Biel

László Sennyey prestaval zámok, pôvodne postavený v barokovom štýle, v roku 1781. Rokokový klasicistický ráz, ktorý možno vidieť dodnes, získala budova až pri neskorších prestavbách. Budova v tvare písmena „U“ mala v 20. storočí niekoľko nedôstojných funkcií, snáď iba vtedy, keď v nej sídlila škola. Hrad bol v 90. rokoch takmer úplne zničený, no na poslednú chvíľu bol vyhlásený za pamiatkovo chránený a mohlo sa začať s jeho obnovou. V centrálnej budove zámku sa nachádzajú dve stále expozície a knižnica. Taktiež sa tu konajú semináre, konferencie, dočasné umelecké výstavy, kurzy a kultúrne podujatia vrátane hudby, ktoré pomáhajú zachovať jazykové dedičstvo a kultúru ľudí, ktorí tu žijú. Stála expozícia pripomínajúca rodinu Sennyeyovcov je mimoriadne dobrá a patrí medzi najvýznamnejšie turistické atrakcie v regióne. Pred nami oživa skutočný rodinný román presahujúci historické veky. Vďaka ďalšej stálej expozícii sa hrad stal aj pútnickým miestom historikov, spisovateľov a obyčajných Maďarov.

Súčasný majiteľ hradu už nie je schopný financovať rekonštrukcie a údržbu, a tak zrejme budú hľadať pre objekt nového majiteľa, ktorý tu bude môcť atrakcie aj naďalej prevádzkovať.

Kontakt

adresa: Hlavná 1/187, 076 41 Biel

tel. číslo: +421 908 414 128

Kráľovský Chlmec – Slovensko

Királyhelmech, osídlený už v neolite, je jedným z najstarších sídiel v Bodroghóze. Prvá známa písomná zmienka o meste je zo zakladacej listiny z roku 1214 a označovalo sa aj ako Heimech. Habsburgovci, Perényiovcí, Rákócziovci, ba mohli by sme vymenovať aj pánov, považovali osadu za strategicky významnú, preto sa ju snažili posilniť hradnými múrmi. Žiaľ, dnes ich už veľa nezostalo. Kráľovský Chlmec, patriaci do Zemplínskej župy, bol už v 14. storočí trhovým mestom a bol centrom najsevernejšej vinohradníckej oblasti Karpatskej kotliny. Odtiaľto strapec, ktorý je vidieť aj v erbe mesta. Mesto, ktoré existuje viac ako osemsto rokov, bolo niekoľkokrát zničené a vyludnené. Tatarský vpád, morová epidémia, opakovane ničivá epidémia cholery, bitky súčasných majiteľov, ale dokonca aj vojna za nezávislosť v roku 1848 a vojny 20. storočia zavalili mesto radom tragédií. Produkcia hrozna, jeden z hlavných spôsobov obživy mesta, sa stala obeťou epidémie fyloxéry. Tragickú minulosť však nechajme za sebou, keďže v meste obývanom prevažne Maďarmi je toho na čo vidieť, a preto sa tu oplatí stráviť celý deň. Navštíviť môžete aj zámok Zsuzsanny Lorántffy, Námestie Milenia či zrúčeninu hrady Csonkavár.

Regionálne múzeum Józsefa Mailátha
– Kráľovský Chlmec

Hrad Čonka (Csonkavár) – Kráľovský Chlmec

Jedno z najkrajších múzeí v tejto oblasti je pre návštevníkov príjemným výstavným priestorom, kde ohromujúca symbióza techniky 21. storočia a tisícročného národného dedičstva nielen niečo predvádza, ale má na návštevníkov aj myšlienkový a svetonázorový vplyv. Ponúka najmodernejšie vzdelávacie, zábavné a vzrušujúce programy. Múzeum J. Mailátha je duchovnou pevnosťou a kultúrnym centrom oblasti. Prezentácia duševného a materiálneho dedičstva horného Medzibodrožia a Použia je taká zážitková, že pri jej prežívaní takmer zabudneme, že sme vlastne v múzeu. Pracovníci múzea sa snažia prilákať ľudí, ktorí sú vnímaví ku kultúre, hrdí na národné kultúrne dedičstvo. Okrem stálej expozície miestnej histórie sa tu konajú aj dočasné výstavy, o ktorých sa určite oplatí pred odchodom informovať. V múzeu nájdeme meno známe z dejín maďarskej literatúry. Slávnym rodákom z Kráľovského Chlmca je Mihály Helmech, spisovateľ a jazykový inovátor, ktorý sa narodil v roku 1788 a potom na návrh Ferenca Kazinczyho dostal meno Helmech. Spisovateľ a prekladateľ Mihály Helmech bol významnou osobnosťou hnutia jazykových inovácií vedného Kazinczym.

Kontakt

adresa: ul. J. Mailátha 2,
07701 Kráľovský Chlmec
tel. číslo: +421 090 522 3435
web: www.kcmap.sk
Facebook: <https://www.facebook.com/groups/1117557594931842/>
28

Rad – Slovensko

Katolícky kostol – Rad

Rímskokatolícky farský úrad a kláštor Minorita – Rad

Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1319. Vďaka rozsiahlym lúkam a hlinitej pôde, ktorá dobre ukladá vlahu, boli po stáročia hlavným zdrojom obživy dobytka a krmivo. Hoci nie je bohatý na slávne historické udalosti, aj obec Rad mal hrad, o ktorom sa predpokladá, že bol zničený v kuruckých časoch. Obec mala toľko majiteľov, že by sa to ani nedalo spočítať.

Už v 13. storočí tu stál rímskokatolícky kostol bez veže, no z 15. storočia sa o ňom zachovala len písomná zmienka. Stál uprostred cintorína. Od roku 1635 do sedemdesiatich rokov patrila františkánom, ktorí tu založili aj kláštor Minorita. Kostol bol prestavaný v roku 1822 v klasicistickom slohu. Keďže kláštor nebol dostatočne bezpečný pre časté povodne a požiare, františkáni sa presťahovali do vyššieho Imregu. Odvtedy kláštor začal chátrať. Bývalý minoritský kláštor bol naposledy využívaný začiatkom 20. storočia, kedy ho využíval ako rezidenciu rímskokatolícky farár. Počas svojho využívania slúžil dokonca ako sýpka.

Béla Petrik bol vysvätený za katolíckeho kňaza v roku 1911 a do roku 1957 pôsobil v radskej farnosti. Pôsobil nielen ako kazateľ, ale aj ako náboženský učiteľ vo Veľkom Kamenici, Sárospataku a v Košiciach. Našťastie mal záľubu, ktorá doslova vytvárala trvalú hodnotu. O fotografie a želatínové sklenené negatívy Bélu Petrika sa stará Roland Boór, súčasný rímskokatolícky farár, ktorý pozostalost zbiera a uchováva s veľkou starostlivosťou a pozornosťou. Béla Petrik nafotil svojim fotoaparátom Koilos jedinečné krajinky a portréty sociálnej citlivosti. 500-stranová farská kronika by mohla byť dokonca historickou knihou obce.

Kontakt

adresa: katolícky kostol, Hlavná 100 85, 076 37 Rad
adresa, rímskokatolícky farský úrad: Hlavná 65, 076 37 Rad
tel. číslo: +421 56 639 15 07

Vodný mlyn – Pálháza

Vodný mlyn – Pálháza

Pálháza – Maďarsko

Hoci ľudia žili v Pálháze už od praveku, až z roku 1389 sa zachovala prvá písomná zmienka o osade na stránkach do-načného listu. Od koho a čím bola osada pokrstená, nie je známe, no je pravdepodobné, že toto biblické meno dostal kedysi jeden z jej majiteľov. Súčasťou Füzérskeho panstva bola aj Pálháza.

Jeho rozvoj bol často zastavený, pretože najprv Turci, potom husiti a nakoniec mor a cholera zničili obyvateľstvo. V obciach Hegyköz, vrátane Pálházy, bol najvýznamnejším zdrojom príjmov les, no v 19. storočí aj neďaleký Károlyiho hrad zamestnával veľa sluhov a poľných robotníkov. V roku 1875 bola postavená píla na spracovanie vynikajúceho lesného dreva, vďaka čomu bola postavená prvá úzkorozchodná lesná železnica v Uhorsku, ktorá funguje dodnes.

Spracovanie dreva a ťažba urobili z Pálházy opäť úspešnú a prosperujúcu osadu, preto v roku 2005 obec získala štatút mesta. Hoci Pálháza nemá veľký historický význam, je tu čo vidieť. Malá lesná železnica vychádza z centra Pálházy a po prejení stredovekého vodného mlyna sa na chvíľu zastaví pri lesníckom múzeu.

Po trase potoka sa cez Kókapu dostáva do Rostalló, odkiaľ sa dá pešo alebo na horskom bicykli dostať k najobľúbenejším destináciám Zemplénska. Ak sa vám nechce príliš chodiť, stále sa oplatí stráviť hodinu v Kókapu. Okolie hradu, jazierko a tečúci kamienkový potok udržia vašu zvedavosť nielen u dospelých, ale aj u detí na dlhú dobu. V suteréne reštaurácie je výstava minerálov. Dokonca si môžete kúpiť leštené polodrahokamy.

OBSAH

<i>Tematické trasy kultúrne dedičstvo</i>	18
SÁTORALJAÚJHELY – Maďarsko	19
<i>Rad pivníc Ungvár</i>	20
<i>Rad pivníc Zsólyomka</i>	21
<i>Vínny kostol</i>	22
SÁROSPATAK – Maďarsko	23
KAROS – Maďarsko	24
KARCSEA – Maďarsko	25
CIGÁND – Maďarsko	26
BIEL – Slovensko	27
KRALOVSKÝ CHLMEC – Slovensko	28
RAD – Slovensko	29
PÁLHÁZA – Maďarsko	30

Kontakt

adresa: 3994 Pálháza, Perlit u. 2.

tel.číslo: +36 30 663 8833

web: www.palhazi-vizimalom.hu

Facebook: www.facebook.com/palhavizimalom

Tokaj

Tematikus utak a Bodroghözben és a Zemplénben

A füzetek az Alsó- és Felső-Bodroghöz, illetve Zemplén Magyarországhoz és Szlovákiához tartozó területeinek felfedezéséhez, értékeinek megismeréséhez ajánlanak tematikus útvonalakat és praktikus információkat a történelmet, az egyházművészetet, a kultúrát, a művészeteket, a természetjárást és gasztronómiát kedvelő turisták számára.

Természeti turizmus
Történelmi örökség
Vallási turizmus
Kulturális örökség
Épített örökség
Művészeti értékek
Múzeumok
Nyelvi- és irodalmi örökség
Bor- és gasztronómia turizmus
Rendezvények

Tematické trasy v Bodroghözi a Zemplíne

Borúryi ponúkajú tematické trasy a praktické informácie pre turistov, ktorí majú radi históriu, kultúru, sakrálnu umenie, vychádzky do prírody a gastronómiu, aby spoznali a spoznávali hodnoty Medzibodrožia a Dolného a Horného Zemplína na obidvoch stranách hranice.

Prírodný turizmu
Turizmus historického dedičstva
Cirkevný turizmus
Kultúrne dedičstvo
Turizmus stavebného dedičstva
Umelecké hodnoty
Muzeá
Jazykové a literárne dedičstvo
Vínna turistika
Festivaly, podujatia

A kiadvány tartalma nem feltétlenül képviseli az Európai Unió hivatalos álláspontját.

Obsah tejto publikácie nemusí nevyhnutne predstavovať oficiálne stanovisko Európskej únie.

The content of this publication does not necessarily represent the official position of the European Union.

Felelős kiadó • Zodpovedný vydavateľ: Demeter Szilárd • Petőfi Irodalmi Múzeum • Literárneho múzea Petőfiho
Budapest, 2022.